

۱۶ جوزا ۱۳۸۱

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

گزارش سوم

نظارت از حقوق سیاسی در انتخابات پارلمانی سال 1389

27 سنبله 1389

فهرست مطالب

2	مقدمه
4	وضعیت امنیتی
5	وضعیت امنیتی قبل از روز انتخابات
6	وضعیت امنیتی روز انتخابات
6	میزان مشارکت مردم در انتخابات پارلمانی 1389
8	مشارکت زنان در انتخابات
9	اول؛ کمبود اوراق رایدهی
10	دوم؛ مسدود بودن مراکز رایدهی
11	سوم؛ تاخیر در گشایش مراکز رای دهی
11	چهارم؛ مشکلات و نارسائی های تخنیکی
11	پنجم؛ بی نظمی در مراکز رای دهی
12	تقلب و تخلفات موجود در روند رای دهی
13	اول؛ پر کردن صندوقهای رای به صورت غیر قانونی
14	دوم؛ کمپاین در محلات رای دهی و جهت دهی رای دهندگان به نفع کاندید خاص
14	سوم؛ جعل هویت و رای دادن دوباره
15	چهارم؛ رای دادن به جای شخص دیگر
16	پنجم؛ رای دادن افراد زیر سن 18
17	پیشنهادات:
18	معلومات ارتباطی:

مقدمه

انتخاب منظم و دائمی مقامات دولتی طی یک انتخابات آزاد و عادلانه ابزار اولیه کنترل و نظارت مردم در نظامهای دموکراتیک است. برگزاری انتخابات نشانگر آنست که قدرت سیاسی همواره از مردم نشئت می گیرد و

سیاست مداران باید در مقابل مردم پاسخگو باشند و به حقوق بشری و کرامت انسانی شهروندان احترام بگذارند. انتخابات پارلمانی که طی آن نمایندگانی که وظیفه قانونگزاری، تعیین مالیاتها و نظارت بر عملکرد حکومت را از سوی مردم به عهده دارد، از اهمیت بیشتری برخوردار است.

با توجه به اهمیت مسئله، مشارکت شهروندان در اداره امور عمومی کشور به موجب ماده 21 اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده سی و سوم قانون اساسی افغانستان، جزوی حقوق مسلم بشری شهروندان محسوب می شود و مستلزم برگزاری انتخابات آزاد، عادلانه، همگانی و مستقیم است تا در نتیجه آن دولتی ایجاد شود که تمثیل کننده و انعکاس دهنده اراده تمام شهروندان باشد.

بدر نظر داشت نکات پیش گفته، برگزاری دومین انتخابات پارلمانی به تاریخ 27 سنبله 1389 با وجود شرایط دشوار امنیتی، تهدیدات مخالفین مسلح دولت، تقلبات و تخلفات انتخاباتی در بسیاری از نقاط کشور و مشارکت اندک زنان بخصوص در مناطق متأثر از جنگ، یک دستاورد مهم برای مردم افغانستان در عرصه تمرین دموکراسی و دست یابی به نرم های دموکراتیک می باشد.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان بر مبنای ماده 58 قانون اساسی که "نظارت بر رعایت حقوق بشر در افغانستان و بهبود و حمایت از آن را، از وظایف و صلاحیت های اساسی این نهاد دانسته و شکایت هر شخص در صورت نقض حقوق بشری خود به این کمیسیون را حق شهروندان مقرر می دارد"، همواره از تمام مراحل انتخابات که یکی از عرصه های بالقوه نقض حقوق بشر است، نظارت نموده است.

از جانب دیگر ماده پنجم قانون تشکیل، وظایف و صلاحیت های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، نظارت بر رعایت حقوق بشر را از اهداف اساسی و ماده 21 این قانون نظارت بر وضعیت حقوق بشر را از صلاحیت های اساسی این نهاد مقرر داشته است. بنابر این از آنجائیکه حق انتخاب کردن و انتخاب شدن و در کل حق مشارکت در اداره امور عمومی و سیاسی کشور از زمره حقوق مسلم بشری شهروندان افغانستان، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان از بدوی تاسیس تاکنون از تمام انتخابات های برگزار شده در کشور نظارت نموده و امسال نیز از تمام مراحل انتخابات پارلمانی 27 سنبله سال 1389 (مرحله توزیع کارت رای دهی، مرحله ثبت نام کاندیدان، مرحله کمپاین و مبارزات انتخاباتی، مرحله رای دهی، مرحله شمارش آرا و مرحله اعلام نتایج انتخاباتی) به صورت مستقیم نظارت نموده و در جریان نظارت از روند انتخابات چهار حق سیاسی؛ حق آزادی بیان، حق آزادی گشت و گذار، حق آزادی تشکیل انجمن ها و حق آزادی اجتماعات و سه اصل؛ اصل عدم ارعاب، اصل عدم جانبداری و اصل عدم تبعیض را، که جزو حقوق سیاسی بشر و از پیش شرط های اساسی تحقق انتخابات آزاد و عادلانه است، بیشتر مورد توجه قرار داده و از رعایت آن نظارت جدی نموده است.

همچنان به اساس مواد قانونی فوق کمیسیون مستقل حقوق بشر، قانوناً صلاحیت دارد تا علاوه بر نظارت از پروسه انتخابات و مشارکت مردم در سرنوشت سیاسی کشور شان، موارد نقض حقوق بشر را بررسی و مستند سازی کرده و در جهت حل آن در ارگانهای مربوطه اقدام کند و از این طریق مردم و دولت را در تدویر یک انتخابات سالم و ایجاد یک پارلمان مشروع مبتنی بر آرای واقعی مردم، کمک و همکاری نماید.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در برنامه نظارتی خویش بر روند انتخابات که به منظور کمک به شفافیت، آزاد و عادلانه بودن این پروسه صورت گرفته، 28 ولایت کشور را از طریق مشاهده مستقیم کارمندان خویش در 8 دفتر ساحوی و 6 دفتر ولایتی، تحت پوشش قرار داده است. و با توظیف 160 مشاهد از کارمندان رسمی خویش در مرکز و ولایات در سراسر کشور توانسته است روند رای دهی را موشکافانه نظارت کند و معلومات دقیق و مستند از رعایت حقوق سیاسی در جریان رای دهی، تهدید، تقلب، جانبداری و دیگر فعالیت های غیرقانونی، از مناطق مختلف کشور بدست آورد. بنابر این گزارش کنونی ماحصل مشاهدات مستقیم کارمندان کمیسیون و جمع آوری معلومات براساس خانه پری پرسشنامه های که با در نظر داشت اصول علمی روش تحقیق تهیه شده است، می باشد. گفتنی است که این معلومات با تصویر و صدا برداری توسط کارمندان کمیسیون مستند شده است.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان قبل از این، یافته های خویش از جریان نظارت بر مراحل اولیه انتخابات پارلمانی 1389 (ثبت نام رای دهندگان، ثبت نام کاندیدان و مبارزات انتخاباتی) را طی دو گزارش جداگانه به دست نشر سپرده و پیشنهادات مشخصی جهت رفع نارسائی ها و نگرانی های موجود ارائه نموده است. گزارش حاضر ناظر بر مرحله رای دهی بوده و به چهار موضوع اساسی می پردازد که می تواند بر روند انتخابات، عادلانه بودن و مشروعیت آن تاثیر مستقیم داشته باشد؛ وضعیت امنیتی (قبل از روز انتخابات و روز انتخابات)، میزان مشارکت مردم در انتخابات (مشارکت عمومی و مشارکت زنان)، کاستی ها و نارسائی های موجود در روند انتخابات و تقلب و تخلفات موجود در روند انتخابات، که همه این موضوعات به صورت دقیق و عمیق در گزارش حاضر به بررسی گرفته شده است.

وضعیت امنیتی

امنیت یکی از پیش شرط های اساسی برگزاری یک انتخابات آزاد و عادلانه است. میزان مشارکت مردم در انتخابات، تامین حق آزادی گشت و گذار، حق آزادی بیان، رعایت اصل بی طرفی، عدم موجودیت تهدید، ارباب و... بستگی مستقیم به میزان تامین امنیت در جریان انتخابات دارد.

قبل از برگزاری انتخابات مردم در سراسر افغانستان نگران تامین امنیت شان در جریان انتخابات بودند. رسانه ها نیز به این مشکل پرداخته و مشکلات امنیتی را یکی از چالش های عمده فرا راه انتخابات تلقی نموده بودند. وزارت داخله افغانستان بعد از بررسی تمام واحدهای اداری، اعلام کرد که از 360 ولسوالی در سطح کشور فقط در 9 تا 11 ولسوالی هیچ نگرانی امنیتی وجود ندارد و سایر ولسوالی ها را به کتگوری های مختلف از نسبتاً ناامن گرفته تا صد درصد ناامن تقسیم کرده بود.¹

بنابر این قبل از انتخابات انتظار می رفت که فعالیت های گسترده مخالفین مسلح دولت ممکن است تا حدی زیادی مانع برگزاری انتخابات آزاد و عادلانه در کشور گردد و از جانب دیگر حضور قومندانان و افراد قدرتمند محلی و

¹ کوچه پرس، "نمایندگان پارلمان افغانستان روز...."، http://www.kokchappress.com/index.php/1387-12-15-07-03-42/index.php?option=com_content&view=article&id=8972:-355---9----&catid=14:1389-02-10-02-57-59

مقامات با نفوذ حکومتی زمینه ساز تخریب امنیت، تهدید و جانبداری شده و اعتماد مردم بر روند انتخابات را خدشه دار سازد.

جهت سهولت در تحلیل وضعیت امنیتی، این روند را به دو دوره ای؛ وضعیت امنیتی قبل از روز انتخابات و وضعیت امنیتی روز انتخابات تقسیم شده و به صورت جداگانه به بررسی گرفته شده است.

وضعیت امنیتی قبل از روز انتخابات

با آغاز دوره مبارزات انتخاباتی در ماه سرطان 1389 حملات هوشمندانه علیه نامزد وکیلان و حامیان آنها در بعضی از ولایات آغاز شد؛ ولی شدت این حملات در حدی گسترده نبود که بتواند بر تمام پروسه تاثیر گذار باشد. این حملات در ماه اسد افزایش یافت و مواردی بیشتر ترور، آدم ربایی، بمب گذاری ها و تهدیدات به مشاهده رسید. ربودن یک نامزد وکیل به نام نجیب الله گلستانی از ولسوالی قره باغ ولایت غزنی و قتل وی توسط مخالفین دولت به تاریخ 17 اسد 1389 و همچنین کشته شدن یک نامزد وکیل دیگر به نام سعدالله سعید در یک بمب گذاری در ولسوالی اسماعیل خیل ولایت خوست باعث محدود شدن فعالیت های سایر نامزد وکیلان در سراسر کشور گردید.

نامزد وکیلان و حامیان آنها در مناطق ناامن کشور از نهایت احتیاط در برنامه های مبارزات انتخاباتی شان کار می گرفتند؛ ولی دو حادثه در دو ولایت نسبتاً امن کشور موجب هراس بیشتر میان مردم گردید. کشته شدن 5 نفر از کارمندان ستاد انتخاباتی فوزیه گیلانی توسط مخالفین دولت به تاریخ 8 سنبله در ولایت هرات و 10 فرد دیگر در ولسوالی رستاق ولایت تخار در یک حمله اشتباهی نیروهای بین المللی به تاریخ 11 سنبله 1389، نشان دهنده این امر بود که فعالیت های سیاسی و انتخاباتی در هیچ گوشه ای از کشور از امنیت کامل برخوردار نیست.

از سوی دیگر مخالفین مسلح دولت افغانستان، قبل از برگزاری انتخابات در 27 سنبله سعی نمودند با نشر اخباره ها و شبنامه ها که حاوی توجیهات مذهبی جهت ممنوعیت رای دادن و حتی پیامهای تهدید آمیز بود، مشارکت مردم در انتخابات را به حداقل برسانند. این پیامها در ولایات نا امن که مخالفین دولت در آن حضور موثر دارند، یکی از عوامل جدی کاهش مشارکت مردم تلقی می شود اما در ولایات امن، خصوصاً مناطق مرکزی مخاطبان جدی نیافت و مردم بدون هراس در انتخابات مشارکت گسترده داشتند.

در اینجا یکی از نامه های تهدید آمیز مخالفین مسلح دولت را که

در ولایت

پکتیا نشر

شده است

می بینید:

وضعیت امنیتی روز انتخابات

در نخستین ساعات روز 27 سنبله 1389 گزارش های متعددی از حملات مخالفین دولت، اصابت راکت ها، انفجار ماین و... درمحلات رایدهی و مناطق نزدیک به آن در ولایات ننگرهار، کنر، قندهار، کندز، بغلان و پکتیکا به دفتر مرکزی کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان مواصلت ورزید.

وقوع حوادثی از این دست در روز رای دهی در اکثریت مناطق کشور ادامه یافت و طبق گزارشهای که بعداً منتشر شد، ناامنی ها باعث بسته ماندن کمتر از پنج درصد مراکز رای دهی در سراسر کشور گردید.²

برخلاف انتخابات های گذشته، در انتخابات پارلمانی امسال، شمال کشور شاهد ناآرامی های بیشتر بود. اطلاعات انتشار یافته توسط مسئولین امنیتی در شمال کشور نشان می دهد که در روز انتخابات در 9 ولایت شمالی کشور (بلخ، جوزجان، فاریاب، کندز، سرپل، تخار، بغلان، سمنگان و بدخشان) 103 حمله توسط مخالفین مسلح دولت صورت گرفت که منجر به کشته شدن 22 غیرنظامی و مجروح شدن 49 تن دیگر گردید.³

علی رغم نگرانی ها و تهدیدات امنیتی در سراسر کشور، شهروندان افغانستان در مناطق مختلف به پای صندوق های رای رفتند و به نامزدان مورد نظر خویش رای دادند. اما نا گفته پیداست که تهدیدات و وضع آشفته امنیتی، کاهش مشارکت مردم و محرومیت تعداد زیادی شهروندان از حقوق بشری شانرا باعث شد. این امر از یک طرف نقض حقوق بشر و محرومیت شهروندان از حق شرکت در امور عمومی جامعه را در پی داشت و از جانب دیگر تأثیرات منفی و ناامید کننده بر مشروعیت انتخابات را به دنبال داشت.

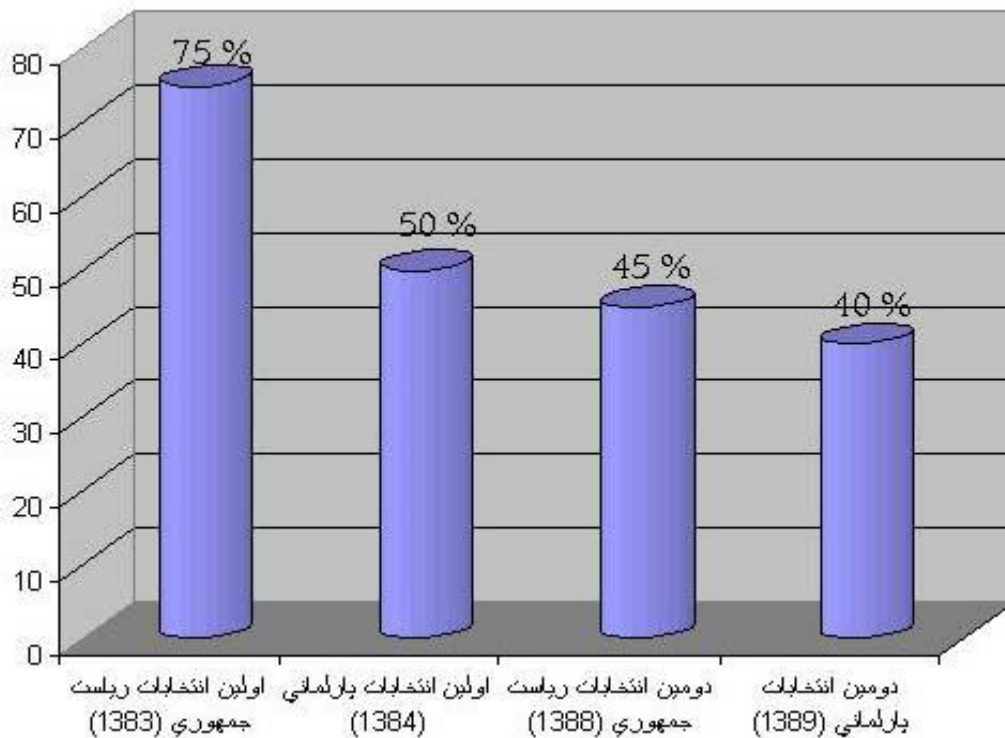
میزان مشارکت مردم در انتخابات پارلمانی 1389

مشارکت شهروندان افغانستان در انتخابات، پایه های محکم قانونی و حقوقی دارد. به موجب ماده 33 قانون اساسی، "حق انتخاب کردن و انتخاب شدن" از حقوق مسلم بشری و شهروندی مردم افغانستان است. دربند اول و

² این درصدی از تعداد آنعهه مراکز گرفته شده که قرار بود در روز 27 سنبله 1389 باز باشند.
³ آژانس خبری پژواک، "در روز انتخابات در شمال 163 تن کشته و مجروح شده است"، 23 سپتامبر 2010

دوم میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز آمده است که "هر انسان در اجتماع حق و امکان خواهد داشت تا بدون هیچ نوع تبعیض و بدون محدودیت غیر معقول در اداره امور عمومی بالمباشره یا بالواسطه نماینده گانی که آزاد انتخاب شوند، مشارکت نمایند و در انتخابات ادواری که تضمین کننده بیان آزادانه اراده انتخاب کنندگان باشد، رای بدهد و انتخاب شود." بناً میزان مشارکت شهروندان در انتخابات، در زمان ما یکی از معیار های ارزیابی مقبولیت و مشروعیت نظامی های سیاسی و از شاخص های اساسی سنجش نظامهای دموکراتیک تلقی می گردد.⁴

مشارکت مردم در انتخابات پارلمانی سال 1389 هجری خورشیدی، با در نظر داشت آشفته گی ها و تهدیدات امنیتی و سایر عوامل سیاسی و اجتماعی نسبتاً خوب ارزیابی می شود. اما در مقایسه با انتخاباتهای قبلی مشارکت مردم کاهش قابل ملاحظه ای یافته است. بر اساس اظهارات مسئولین کمیسیون مستقل انتخابات، در انتخابات پارلمانی 1389 حدود 40% واجدین شرایط، رای داده اند.

اگر به تاریخچه انتخابات های اخیر در کشور نگاه کنیم به این نتیجه می رسیم که مشارکت مردم کشور ما در انتخابات سیر نزولی داشته و کاهش قابل ملاحظه را نشان می دهد؛ در اولین انتخابات ریاست جمهوری 75%، در

اولین انتخابات پارلمانی 50% و در دومین انتخابات ریاست جمهوری حدود 45% واجدین شرایط رای دهی اشتراک کرده بودند. اما در دومین انتخابات پارلمانی حدود 40% گزارش شده است. این ارقام نشان می دهد

⁴ دیوید بیتام، حقوق بشر و دموکراسی، ترجمه محمد تقی دلفروز، نشر طرح نو، 1383

های طولی از زنان شکل گرفته بود. اما در این دو مرکز به دلیل کم بودن محلات رای دهی، تعدادی از زنان نتوانستند رای بدهند.

کاستی ها و نارسائی های موجود در روند رای دهی

انتخابات پارلمانی امسال، دومین انتخاباتی بود که به طور کامل توسط کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان برگزار گردید. با وجودیکه انتخابات ریاست جمهوری و شورای ولایتی سال 1388 توام با نارسائی های بی شماری بود و انتظار می رفت که کمیسیون انتخابات با در نظر داشت تجارب و آموخته های انتخابات سال 1388، انتخابات امسال را با حداقل مشکلات برگزار نماید. اما یافته های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می دهد که مدیریت و رهبری این انتخابات ضعیف بوده و قسمت اعظم مشکلات سال گذشته تکرار گردیده و مدیران این نهاد نتوانسته اند جلو تکرار مشکلات گذشته را بگیرند و سطح تخلفات و نارسائی ها را به حداقل برسانند. عناوین زیر نمود های از مشکلات و نارسائی هائی است که مشاهدین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان شناسائی و مستند نموده اند.

اول؛ کمبود اوراق رایدهی

کمیسیون مستقل انتخابات چند هفته پیشتر از برگزاری انتخابات، بیشتر از 900 مرکز رایدهی شامل 2448 محل رایدهی را در 25 ولایت مسدود کرده و دلیل مسدود شدن این مراکز را تهدیدات امنیتی ذکر نمود. اما ساکنان برخی از مناطق امن نیز شکایت کردند که برخی از مراکز رایدهی در مناطق آنها بدون کدام دلیل مسدود شده است. هم چنان در روز رایدهی (27 سنبله) حدود 150 مرکز رایدهی نیز مسدود ماند⁶ و به دلیل چالشهای امنیتی و کاستی های تدارکاتی باز نگردید.

از آنجائیکه کمیسیون مستقل انتخابات برای هر محل رایدهی 600 برگه رایدهی را در نظر گرفته بود، با کاهش تعداد محلات و مراکز رای دهی، برگه های رای کمتر شده و زودتر از موعد معینه پایان یافت و تعداد زیادی از شهروندان از حق رای خود محروم شدند. هم چنان مشارکت وسیع مردم در برخی مناطق نیز باعث کمبود اوراق رایدهی گردید.

مثلا در تعدادی از مراکز رای دهی در ولسوالی جاغوری ولایت غزنی، ولسوالیهای پنجاب و یکه ولنگ ولایت بامیان، مرکز ولایت بامیان، ولسوالی حصه دوم بهسود ولایت میدان وردک و برخی از نواحی شهر کابل، برگه های رای از ساعت 11:30 الی ساعت 2:00 بعد از ظهر تمام شده و مردم تا ساعات چهار بعد از ظهر در مراکز رای دهی منتظر ماندند که در نتیجه تعداد قابل ملاحظه ای از مردم از حق رای شان محروم شدند. این واقعیت در برخی از رسانه ها نیز انعکاس یافت.⁷

در برخی از مناطق کشور حتی تا نیمه های روز برگه های رای به مراکز رای دهی نرسیده بود. مثلا از ولسوالی یکه ولنگ و ولسوالی پنجاب ولایت بامیان ناظرین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان گزارش دادند که در

⁶ مصاحبه فضل احمد معنوی رییس کمیسیون مستقل انتخابات با رسانه ها

⁷ گزارش بی بی سی در مورد کمبود برگه های رای دهی در برخی از مراکز رای دهی:

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2010/09/100918_k02-pe-elex-polling-stations.shtml

ساعت 10:00 قبل از ظهر در مرکز "انده" ولسوالی یکه ولنگ و مرکز "نو درازکرمان" ولسوالی پنجاب ولایت بامیان اصلاً اوراق رای دهی نرسیده است. و از مرکز "زرسنگ" ولسوالی پنجاب گزارش شده است که اوراق رای دهی کاملاً سفید می باشد. گزارش دیگر نشان می دهد که در مرکز سنگریز ولسوالی پنجاب این ولایت، مواد و اوراق رایدهی ولایت بادغیس به طور اشتباهی انتقال یافته است.

کمبود برگه های رای دهی در شماری از مناطق کشور اعتراضات مردمی را نیز در پی داشت. مثلاً در ولسوالی جاغوری ولایت غزنی، صدها نفر در روز انتخابات دست به اعتراض و تظاهرات زدند و خواهان توزیع برگه های رای در مراکز انتخاباتی شدند.

چنانکه گفته شد، با کمبود برگه های رای دهی، شمار قابل ملاحظه ای از شهروندان که علاقه مند مشارکت در اداره امور عمومی جامعه خویش بودند، از حق مشارکت محروم شدند. مطمئناً این مشکل از یک سو باعث نارضایتی مردم و فاصله مردم از حکومت شده و بی باوری مردم نسبت به مجریان انتخابات را تقویت کرده و از جانب دیگر این نقیصه زمینه ساز نقض صریح اصل عمومیت و همگانی بودن انتخابات شده است. به موجب ماده 25 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده 21 اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده 83 قانون اساسی افغانستان، اصل عمومی و همگانی بودن انتخابات از اصول اساسی یک انتخابات آزاد و عادلانه است و هرگاه این اصل نقض گردد، عادلانه بودن و مشروعیت انتخابات خدشه دار می شود. با الهام از مواد مندرج در اسناد ملی و بین المللی فوق، اصل عمومی بودن انتخابات مستلزم آنست که از یک سو هیچ شهروند واجد شرایط محروم از حق رای تلقی نشود و از جانب دیگر مراکز و حوزه های رای دهی برای تمام شهروندان قابل دسترس بوده و زمینه های مشارکت فراهم باشد. کمبود برگه های رای، زمینه های مشارکت را از مردم گرفت و اصل عمومی و همگانی بودن در انتخابات پارلمانی رعایت نگردید. بنابراین این لازم است مقامات کمیسیون انتخابات به مردم و به همه آنانیکه بدون هیچ دلیلی از حق رای خود محروم شدند، پاسخ منطقی و قابل قبول ارایه کند.

دوم؛ مسدود بودن مراکز رایدهی

گزارش های ناظرین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می دهد که برخی از مراکز رایدهی در روز انتخابات مسدود بوده و باز نشده است. شماری از این مراکز به دلیل تهدیدات امنیتی و برخی دیگر به دلیل مشکلات تدارکاتی باز نشده اند. بر اساس اظهارات مسئولین کمیسیون مستقل انتخابات، بیش از 900 مرکز رایدهی چند هفته پیشتر از روز انتخابات، توسط کمیسیون مستقل انتخابات مسدود گردیده و 150 مرکز رایدهی در روز انتخابات به دلایل متعدد دیگر باز نشده اند.

این مشکل نیز باعث محرومیت تعدادی از شهروندان از حق رای خود شد. مثلاً، در روز رایدهی چند تن از ساکنین قریه لاله میدان ولسوالی علی آباد ولایت کندز به دفتر کمیسیون مستقل حقوق بشر تماس گرفتند و اظهار داشتند که؛ "بیش از 300 نفر منتظر رای دادن اند؛ اما صندوقهای رای وجود ندارد." ناظرین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان با مسؤلین انتخابات در آن ولایت در تماس شدند و آنها در زمینه گفتند که به دلیل نگرانی های امنیتی مواد رایدهی در این مرکز فرستاده نشده و مردم باید به مراکز دیگر مراجعه نمایند.

گزارش های رسیده نشان می دهد که برخی از مراکز رایدهی در مناطق نا امن هدف اصابت راکت قرار گرفته و از اثر آن، مراکز رایدهی این مناطق مسدود شده و مردم نتوانسته اند رای بدهند. بنابر گزارش های ناظرین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در ولایات کندز، بغلان، ارزگان، کندهار، فاریاب، کنر، لغمان و گردیز، بعضی از مراکز رایدهی در اثر اصابت راکت ها و حملات مستقیم مخالفین مسلح دولت مسدود شده و برخی از رای دهندگان کشته و زخمی شده اند.

سوم؛ تاخیر در گشایش مراکز رای دهی

تاخیر در گشایش مراکز رایدهی یکی از مشکلات جدی دیگر در روند انتخابات بود و باعث تضییع جدی وقت و محرومیت رای دهندگان از حق رای شان شد. این تاخیر به طور اوسط از مدت 5 دقیقه الی 1 ساعت در اکثر نقاط کشور از جمله ولایت های هرات، دایکندی، بلخ، سمنگان، فاریاب، کندز، کنر، غور، تخار، بغلان، بامیان، بدخشان و کندهار ملاحظه گردیده است. در بعضی از مراکز رایدهی ولایت های کندهار، کنر، بغلان و فاریاب این مدت الی ساعت 12:00 ظهر نیز گزارش شده است.

چهارم؛ مشکلات و نارسائی های تخنیکی

ناظرین کمیسیون در 28 ولایت کشور از کاستی ها و نواقص مواد تدارکاتی، مخصوصاً خراب بودن ماشین سوراخکن گزارش داده اند. ماشین سوراخکن نه تنها در انتخابات پارلمانی 27 سنبله 1389 مشکل ساز بود؛ بلکه در انتخابات گذشته ریاست جمهوری و شوراهای ولایتی سال 1388 نیز برای کارمندان مراکز رایدهی درد سر ساز بوده است. در صورت

عدم کارایی این ماشین مخصوص، کارمندان کمیسیون مستقل انتخابات مجبوراً از قیچی های عادی کارگرفته و گوشه ای از کارت رایدهی را بریده اند. این عمل بر علاوه خراب شدن کارت رایدهی، علامه مشخصه کارت را از بین می برد و زمینه ساز تقلب در انتخابات بعدی خواهد شد. بر علاوه، ناظرین کمیسیون از پاک شدن رنگ، به کارگیری صندوق های شکسته، عدم موجودیت ژورنال، عدم موجودیت قلم های مخصوص، عدم موجودیت مهر (تاپه) و نا آشنایی کارمندان با روش کار، گزارش دادند که حین نظارت از پروسه رایدهی در اکثریت سایت ها و مراکز رایدهی، ملاحظه گردیده است.

مجموعه این مشکلات تخنیکی زمینه ساز تقلب و تخلفات گسترده انتخاباتی بوده و باعث تضییع حقوق مردم شده است. مثلاً پاک شدن رنگ و خرابی ماشین سوراخگر، زمینه رای دادن دوباره را مساعد کرده است.

پنجم؛ بی نظمی در مراکز رای دهی

بی نظمی یکی از موارد جدی است که در انتخابات پارلمانی به تاریخ 27 سنبله 1389 توسط مشاهدین کمیسیون

مستقل حقوق بشر افغانستان مشاهده و در بسیاری از موارد مستند گردیده است. این در حالی است که کمیسیون مستقل انتخابات به مردم وعده داده بودند که یک سلسله اقداماتی به شمول اعتبار اوراق رای با داشتن مهر، استفاده از رنگ پاک نشدنی، استفاده از مهر های مسلسل برای صندوق های رای و استفاده از پاکت های مخصوص انتقال مصنون اوراق نتایج و ژورنال های محلات رای دهی، تدابیر شدید امنیتی، دسترسی محدود به مواد حساس

و بازرسی هایی از قبل برنامه ریزی شده را به منظور کاهش، شناسائی و رفع تقلب روی دست می گیرد. با وجود وعده های کمیسیون مستقل انتخابات مبنی به برگزاری انتخابات به صورت شفاف و عادلانه، یافته های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نمایانگر شمار نگران کننده ای از واقعات بی نظمی انتخاباتی می باشد که زمینه ساز موارد مختلفی از تخلف ها و تقلب های انتخاباتی -که در ادامه به تفصیل مورد بحث قرار خواهد گرفت- شده است.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان یک تعداد شکایاتی را از ولایات غور، فاریاب، بغلان، نیمروز، کابل، کندهار، کندز، پکتیا، خوست، ننگرهار و لغمان مبنی بر تقلب و بی نظمی های انتخاباتی دریافت نموده است. اگرچه در حدود 379416 ناظر و نماینده در سراسر کشور به منظور نظارت بر انتخابات مستقر شدند که به خودی خود بازدارنده تقلب و شناسایی خطا و تخلف است؛ اما نا امنی و وجود افراد مسلح غیر قانونی مانع آن شد تا ناظرین و مشاهدین به شماری از محلات رایدهی بروند و از اینرو شمار زیادی از شکایات در مورد تقلب و بی نظمی در این مناطق وجود دارد.

تقلب و تخلفات موجود در روند رای دهی

عادلانه بودن انتخابات همواره با تهدیدات مختلف رو بروست و عوامل متعددی می تواند عادلانه بودن روند انتخابات را با تهدیدات جدی مواجه سازد. تقلب و تخلفات انتخاباتی از جمله تهدیداتی است که سلامت انتخابات همواره با آن رو برو می باشد. انواع گوناگونی از تخلفات انتخاباتی در کشورهای دموکراتیک تجربه شده است، اعمالی نظیر رشوه دهی، تهدید رای دهندگان، جعل هویت و کارت رای دهی، رای دادن دوباره و رای دادن بجای شخص دیگر و..... از جمله این تخلفات هستند. در ضمن تدابیر متفاوتی برای جلوگیری از اینگونه تخلفات نیز تجربه شده اما رویهمرفته، قابلیت، کفایت و تعهد ماموران برگزاری انتخابات از اهمیت ویژه ای برخوردار است. با آنکه کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان با انواع گوناگون تخلفات آشنا بودند و تجارب آموزنده ای از انتخابات قبلی داشتند، اما نتوانستند و یا در برخی موارد نخواستند جلو تخلفات و تقلب را در انتخابات پارلمانی امسال بگیرند.

چشم‌دیدهای مستقیم مشاهده‌کنندگان کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان بیانگر آنست که در جریان انتخابات پارلمانی امسال، تقلب و تخلفات قابل ملاحظه‌ای اتفاق افتاده که در ادامه گزارش به صورت مشروح مورد بررسی قرار گرفته است. برخی رسانه‌ها نیز از تقلب گسترده در جریان انتخابات پارلمانی افغانستان خبر دادند.⁸

اول؛ پر کردن صندوقهای رای به صورت غیر قانونی

پرنمودن صندوقهای رای به صورت غیر قانونی یکی از جدی‌ترین موارد تقلب به شمار می‌رود. مشاهده‌کنندگان

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان از حدود 10 مورد انتقال صندوقها به منازل شخصی و جاهای دیگر به منظور تقلب و بیرون نمودن ناظرین و مامورین کمیسیون انتخابات از مراکز رای دهی توسط افراد مسلح غیر قانونی به منظور پرنمودن صندوقها به نفع کاندیدان مورد نظر خویش، گزارش داده و مستندسازی نموده‌اند.

همچنان شکایات مبنی بر انتقال صندوق های رای از محلات رای دهی توسط نامزدان، کارمندان کمیسیون

مستقل انتخابات، فرماندهان محلی یا پولیس ملی درج شده است. این صندوقها به موقعیت های دیگری (مثلا خانه های شخصی) انتقال یافته و به نفع کاندیدان مشخصی پر شده‌اند.

مثلا از ولسوالی های اسپین بولدک و ارغنداب ولایت قندهار گزارش های زیادی دریافت گردیده و نشان‌دهنده آنست که مقام های حکومتی به شمول پولیس سرحدی صندوق ها را با آرای تقلبی پر نموده‌اند. همین طور در ولسوالی شرن ولایت پکتیکا، صندوقهای رایدهی توسط پولیس قوماندانی امنیه ولایت پکتیکا به یک پوسته امنیتی منتقل و توسط مسئولین پوسته باز گردیده است.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان شکایات زیادی را در خصوص پرنمودن غیر قانونی صندوق های رای دریافت و در بسیاری از موارد آنرا مستند نموده است. این شکایات بیشترین از ولسوالی اسپین بولدک، ولسوالی ارغنداب و مرکز ولایت قندهار، ولایت غزنی، ولایت میدان وردک، پکتیکا، پکتیا، کابل، کندز، لوگر، غور، بغلان و نیمروز موصلت ورزیده است.

یکی از نکات قابل توجه در این شکایات اینست که بیشتر کاندیدان شاکی و معترض مدعی هستند که اکثریت این تقلب ها و تخلفات در تفاهم و تبانی با مامورین و کارمندان کمیسیون مستقل انتخابات

⁸ گزارش سایت بی بی سی درمورد تقلب در جریان انتخابات پارلمانی افغانستان:

http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2010/09/100922_tp_22_sep.shtml

که در مراکز رای دهی مأموریت داشته اند، صورت گرفته و این کارمندان در قسمت چگونگی پرنمودن صندوق ها به تقلب کنندگان آگاهی داده و به آنها تفهیم نموده تا در هر صندوق تعداد اندکی رای به نفع کاندیدان دیگر نیز بریزند تا صندوق ها قرنطین نگردند. پرکردن صندوق های رای به صورت غیرقانونی، یکی از انواع تقلب و تخلفات جدی است که سلامت انتخابات پارلمانی را به شدت بی اعتبار می سازد. زیرا این عمل با تمام اصول پذیرفته شده انتخابات آزاد و عادلانه مغایرت دارد. بر اساس ماده سوم قانون انتخابات، "انتخابات باید از طریق رای آزاد، عمومی، سری و مستقیم صورت گیرد." و همچنان در ماده چهارم قانون انتخابات، اصل تساوی حق رای به رسمیت شناخته شده که براساس آن تمام واجدین شرایط اعم از زن و مرد، در انتخابات از حق رای مساوی برخوردارند و هر رای دهنده صرفاً دارای حق "یک رای" بوده که باید به طور مستقیم استفاده نماید. "بنابراین این تخطی، ناقض تمام اصول و ارزشهای ناظر بر انتخابات آزاد و عادلانه است و انتظار می رود که کمیسیون مستقل انتخابات با عاملان اینگونه تخطی ها در چارچوب قانون برخورد جدی نماید.

دوم؛ کمپاین در محلات رای دهی و جهت دهی رای دهندگان به نفع کاندید خاص

با آنکه به موجب ماده چهل و ششم (46) قانون انتخابات مبارزات انتخاباتی کاندیدان 48 ساعت قبل تاریخ رای گیری باید ختم گردد و براساس ماده پنجاه و یکم (51) قانون انتخابات، مواد تبلیغاتی کاندیدان نباید در فاصله صدمتری مراکز رای دهی موجود باشد و باید برچیده شود، اما در اکثریت مراکز رایدهی تخطی از این اصل در جریان نظارت های انجام شده ملاحظه گردیده، به گونه ای که حتی در بعضی از مراکز رای دهی، در داخل محل و اطراف رایدهی مواد تبلیغاتی دیده شده و در حدود 70% مراکز نظارت شده، در فاصله 10 الی 40 متری مراکز رای دهی پوستر و مواد تبلیغاتی کاندیدان وجود داشته است.

یافته های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می دهد که در ولایات کاپیسا، کندز، بغلان، غور، پکتیا و فاریاب برخی از کارمندان کمیسیون مستقل انتخابات مردم را برای رای دادن به کاندیدان مشخص تشویق نموده اند. همچنان در بعضی مناطق دیگر بیشتر کاندیدان با نصب عکس های شان در موتر ها به داخل و یا نزدیک مراکز رایدهی حضور یافته و کارت های خویش را برای رای دهندگان توزیع نموده اند. همچنان بسیاری از ناظرین در داخل مراکز رایدهی، رای دهنده گان را به نفع کاندیدای مورد نظر خود تشویق به رای دادن می نمودند.

در حالیکه اصل آزادی اراده رای دهندگان، براساس ماده 25 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده 21 اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده هشتاد و سه (83) قانون اساسی افغانستان، از اصول مسلم یک انتخابات آزاد و عادلانه است و چنانکه در ماده پنجم قانون انتخابات افغانستان مقرر شده، رای دهندگان و کاندیدان در انتخابات با اراده آزاد اشتراک می نمایند. اعمال هر نوع محدودیت مستقیم و غیر مستقیم بر رای دهندگان ممنوع می باشد.

سوم؛ جعل هویت و رای دادن دوباره

استفاده یک رای دهنده از چند کارت رای دهی در انتخابات در اکثر ولایات مانند، بغلان، غور، کندهار، پکتیا، پکتیکا، خوست و ارزگان یک مشکل گسترده بوده است. ناظرین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در بعضی از نقاط کشور توانسته اند این قضایا را با تصویر برداری مستند بسازند.

پاک شدن رنگ انگشتان، عدم توجه به رنگ انگشت رای دهنده گان، رنگ نکردن انگشت رای

دهندگان و یا امتناع رای دهنده گان از رنگ کردن انگشت های شان، خراب بودن ماشین سوراخکن از جمله

عواملی بوده است که امکان مبادرت به بیش از یک بار رای دادن را برای تعدادی از رای دهندگان مساعد ساخته است.

همچنان همکاری کارمندان مراکز رای دهی و نمایندگان کاندیدان در چنین عمل تقلب آمیز را نیز نمی توان دست کم گرفت. این در حالیست که کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در گزارش اول نظارت بر حقوق سیاسی⁹ از وجود کارت

های جعلی خبر داده بود، اما کمیسیون مستقل انتخابات از آن انکار نمود.

چنانکه قبلاً ذکر شد، رای دادن دوباره به موجب فقره دوم ماده چهارم قانون انتخابات، یک تخطی آشکار و مستوجب پیگرد قانونی است.

چهارم؛ رای دادن به جای شخص دیگر

مواردی زیادی از رای دادن به جای شخص دیگر، خصوصاً به جای زنان در ولایات مختلف ثبت و در گزارشات دفاتر کمیسیون انعکاس یافته است. براساس یافته های مشاهدین کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در ولایت های لغمان، هرات، خوست، پکتیا، غزنی، بغلان، کنرها، غور، ارزگان و فاریاب، مواردی از این دست تخلفات مشاهده شده است. اینگونه تخلف انتخاباتی از یک سو مخالف اصل مستقیم بودن انتخابات است که ماده 83 قانون اساسی و فقره دوم ماده چهارم (4) قانون انتخابات بر آن تاکید می کند، و از جانب دیگر نمادی از یک جامعه مرد سالار است که حتی حق رای را هم برای زنان به رسمیت نمی شناسد و حق رای دادن مستقلانه و آزادانه زنان را بر نمی تابد. با تاسف در برخی مناطق کشور بنابر حاکمیت فرهنگ مرد سالاری، زنان از بسیاری حقوق خود

⁹ گزارش نظارت از حقوق سیاسی در جریان دور دوم انتخابات پارلمانی http://www.aihrc.org.af/2010_dari

محروم بوده و مرد خانواده به نمایندگی از تمام خانواده، بخصوص خانمها رای می دهند. در انتخابات امسال نیز در بسیاری از موارد تعداد زیادی از کارت های رای به همین ترتیب مورد استفاده قرار گرفته است.

پنجم؛ رای دادن افراد زیر سن 18

در اغلب نظامهای دموکراتیک، کودکان حق رای ندارند. دخالت ندادن کودکان کمتر از سن خاص در رای گیری،

هم از نظر عقلی و هم از لحاظ روان شناسی رشد، موجه است. اکثر کودکانی که پائینتر از سن خاص قرار دارند، تجربه و منطق کافی برای پیش بینی نتایج دراز مدت انتخاب خود ندارند. لذا آماده سازی کودکان برای ایفای نقش شهروندی در یک جامعه دموکراتیک مسلزم رشد کافی جسمی و روانی است.¹⁰

با توجه به نکات پیش گفته، دولت ها با در نظر داشت وضعیت محیطی، جغرافیائی و اقلیمی کشور خود، سن خاصی برای حق رای در قوانین داخلی خویش در نظر می گیرند و براساس آن رای دادن تمام افرادی را که زیر سن قرار دارند، ممنوع می سازند. به موجب ماده یازدهم (11)

قانون انتخابات افغانستان، هر رای دهنده در روز انتخابات حداقل سن (18) سالگی را باید تکمیل نموده باشد. در غیر آن رای دادنش کاملاً غیر قانونی است و از جمله تخطی های جدی انتخاباتی محسوب می گردد.

در انتخابات پارلمانی امسال، موارد زیادی از اشتراک اطفال زیر سن در پروسه رای دهی مشاهده شده که با داشتن کارت رایدهی به مراکز رایدهی مراجعه نموده و رای داده اند. موجودیت رای دهندگان پایین تر از سن قانونی (18 سال) از جمله تخطی های آشکاری بوده که در اکثریت مراکز رایدهی که نظارت گردیده، مشاهده شده است. از جمله می توان به ولایات ارزگان، پکتیا، پکتیکا، غور و لغمان اشاره نمود.

براساس یافته ها و اسناد تصویری و ویدئویی، اکثریت اطفال رای دهنده کارت رای دهی داشته اند. این نکته نشان دهنده آنست که مامورین کمیسیون انتخابات حین توزیع کارت رای دهی، با اهمال و بی توجهی تمام عمل نموده و

زمینه تقلب و تخطی امروزی را مساعد نموده است.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در گزارش اول حقوق سیاسی خویش، در مورد رای دادن افراد زیر سن ابراز نگرانی نموده و طی پیشنهادی به کمیسیون انتخابات ابراز داشته بود که باید تدابیری برای جلوگیری از رای دادن افراد زیر سن اتخاذ

¹⁰ کوین بویل و دیوید بیتنام، دموکراسی چیست؟! ترجمه شهرام نقش تبریزی، ان انتشارات یونسکور، چاپ سوم 1384

گردد.¹¹ اما متأسفانه کمیسیون انتخابات در زمینه توجه لازم ننموده و در نتیجه تعداد زیادی از اطفال، خلاف موازین قانونی رای دادند.

پیشنهادات:

با توجه به یافته ها و متن گزارش، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان پیشنهادات زیر را به منظور تامین اصل شفافیت در روند رسیدگی به شکایات انتخاباتی و مراحل بعدی انتخابات و عبرت گیری از نقایص انتخابات امسال و عدم تکرار آن در آینده، به دولت، کمیسیون مستقل انتخابات، کمیسیون شکایات انتخاباتی افغانستان، سازمان ملل متحد و جامعه جهانی، مردم و سازمانهای جامعه مدنی افغانستان مطرح می نماید:

1. باتوجه به اسناد، شواهد و شکایات بی شمار مردم و کاندیدان از وقوع تقلب گسترده در جریان رای دهی، کمیسیون مستقل انتخابات و کمیسیون شکایات انتخاباتی باید تمام موارد شکایات را رسیدگی نموده و عوامل تقلب و تخلفات انتخاباتی را مورد پیگرد قانونی قرار بدهند.
2. صندوقهای رای دهی که مشکوک هستند و احتمال تقلب و پرکردن غیر قانونی آن متصور است و شکایاتی در ارتباط با آن وجود دارد، باید ابتدا قرنطین شده و با بررسی دقیق موارد تقلبی آن باطل اعلام گردد.
3. چنانکه در متن گزارش آمده است، تعداد زیادی از شهروندان واجد شرایط افغانستان، به دلیل مشکلات و نارسائی های موجود در روند برگزاری انتخابات (خصوصاً کم شدن برگه های رای در برخی از ولایات و ولسوالی ها) از حق مسلم بشری خویش (حق رای) محروم شدند. کمیسیون مستقل انتخابات باید به مردم افغانستان و همه آنانیکه از حق رای خویش محروم شدند، پاسخ منطقی و قابل قبول داده و مامورینی را که در این زمینه با اهمال برخورد کرده اند، مورد پیگرد قرار بدهد.
4. چنانکه در متن گزارش آمده است مامورین کمیسیون مستقل انتخابات در خیلی موارد آگاهی لازم را برای مدیریت مراکز رای دهی نداشته و شبهات زیادی مبنی بر تبانی آنان با متخلفین و تقلب کنندگان در برخی از مراکز رای دهی وجود دارد. بنابراین کمیسیون انتخابات با درک نتایج نامیمون عمل مامورین خود، باید در امر استخدام کارمندان خود در آینده توجه بیشتر نموده و افرادی را که صلاحیت و شایستگی مدیریت انتخابات را ندارند، استخدام نکنند.
5. اگر به شکایات و اعتراضات مردم پاسخ منطقی و قابل قبول داده نشود، مردم و شهروندان افغانستان نسبت به نظام حاکم بی اعتماد گردیده، فاصله مردم از دولت بیشتر شده و این اعتراضات ممکن است بعداً به صورت خشونت آمیز تبارز پیدا کند. بنابر این کمیسیون مستقل انتخابات و کمیسیون شکایات انتخاباتی مسئولیت تاریخی دارند تا با رسیدگی عادلانه به شکایات و اعتراضات مردم باعث شدت مشکلات و بحران ملی در کشور نشوند.

¹¹ گزارش اول نظارت از حقوق سیاسی، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، سرطان 1389 : http://www.aihrc.org.af/2010_dari

6. به جامعه جهانی و سازمان ملل متحد پیشنهاد می گردد که کمیسیون مستقل انتخابات و کمیسیون شکایات انتخاباتی را در امر رسیدگی عادلانه به شکایات و تخطی های انتخاباتی، با حفظ موازین قانونی و استقلال نهادهای مذکور، کمک و همکاری مادی و معنوی نماید تا نهادهای مذکور در جلب اعتماد مردم و تامین عدالت انتخاباتی توفیق بیشتر بیابد.

معلومات ارتباطی:

هم وطنان گرامی! اگر در مورد معلومات مندرج در این گزارش، سوال و یا نظری داشته باشید، می توانید با اشخاص زیر در تماس شوید:

محترم محمد فرید " حمیدی "

کمیشنر (عضو) کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

ایمیل: farid_hamidi2005@yahoo.com

شماره تماس : 0700275092 و دیجیتال : 020-2500676

محترم صفی الله الهام

هماهنگ کننده نظارت بر حقوق سیاسی

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

ایمیل : aihrc.pt@gmail.com و elham145@gmail.com

شماره تماس : 0799343267 و دیجیټال : 020-2500676